כמו הפירות - לא מתחרות

כיתה ב'

על קצה המזלג

התחשבות בזולת

האדם קרוב אצל עצמו - ומשום כך הוא מודע בראש ובראשונה לצרכיו ולמצוקותיו. בראשונה, משנברא האדם הוא היה - "יחידי". בורא עולם ברא עבורו ברוב טובו וחסדו אישה כעזר כנגדו כי "לא טוב היות האדם לבדו". השלמת הבריאה והגשמת ייעודו של האדם בעולמו מתאפשרת רק באמצעות חיים של שיתוף שיש בהם זולת אשר עצם קיומו מציב אתגר תמידי. הזולת הוא "עזר" - אין לנו דרך לחיות בעולם הזה לבדנו. אי-אפשר לו לאדם לספק את צרכיו מבלי להיעזר בזולתו ומבלי לעזור לזולתו. אך הוא גם "כנגדו". החיים בחברה רצופים חיכוכים, התנגשויות ובעיות שנדרשים להם פתרונות הולמים. העובדה שהאדם נברא יחידי טבעה בו את הקושי לחלוק עם זולתו, והוא מצוי בכל רגע מחייו בחתירה לנוחות אישית ולשליטה מרבית בחייו.

פיתוח היכולות לחיות בנועם, בנוחות, במאור פנים ובאדיבות עם הסביבה הוא ערובה לחיי קהילה וציבור בעלי איכות אמיתית.

יכולתו של כל פרט לוותר על סיפוק צרכיו האישיים ועל נוחותו הפרטית למען רווחת הכלל, מעניקה לו בסופו של דבר את הרווחה שאליה הוא שואף.

הכרת צורכי הזולת והרגישות לעובדה שניכר שוני גדול בין בני האדם בצרכים וביכולות, עשויות לתמוך ביכולתה של החברה להתגבר על הקונפליקטים המתפתחים בה, כתוצאה מדרישתו של הפרט להגשים את שאיפותיו האישיות.

חברת התלמידות בבית-הספר כקהילה, מזמנת לתלמידות אתגרים דומים בקשר לשוני בצרכים וביכולות, ובהכוונה נכונה, היא עשויה לעודד אותן לפתח את המודעות לשוני בתחומים אלו ולסייע בפיתוח מיומנויות ניהול הקונפליקט על בסיס התנהגות מכבדת, המכירה בצרכיו וביכולותיו של הזולת - כאמצעי למניעת הקונפליקט.

מטרות

- בחינת תפיסת עולמן של התלמידות ביחס לשוני בין בני האדם בצרכים וביכולות וביחס לקונפליקטים המתפתחים בעקבות שוני זה.
- ביסוס התנהגות מכבדת המכירה בצרכיו של האחר כאמצעי למניעת קונפליקטים.

מודל ההפעלה

מהלך להתחשבות בצרכים וביכולות של הפרט בקהילה, באמצעות הדמיית קונפליקט בין שבעת המינים על רקע התוצרת שלהם.

מהלך ההפעלה

במליאה

הקשבנה לסיפור הבא:

תחרות התוצרת הנבחרת

בארץ אחת רחוקה הכריז המלך על תחרות מוזרה:
"אני רוצה לבחור את הפרי הרצוי ביותר מבין שבעת המינים, פרי אשר תוצרתו היא החיונית והמועילה ביותר למלכה. מפרי זה אנו נזרע זרעים לרוב כדי לגדל ממנו כמות גדולה שתספיק בשפע לכל תושבי הממלכה. לגבי הפירות האחרים שלא יזכו בתחרות - לא נזרע יותר זרעים משלהם.
התחרות תתקיים בעוד שבוע בדיוק, ובמהלכה יוכל כל פרי להגיש את מועמדותו לזכות בתחרות ולהציג את טענותיו".
במהלך השבוע שקדם לתחרות החלו פירות שבעת המינים לריב ולהתווכח ביניהם מי ראוי יותר לזכות בתחרות:

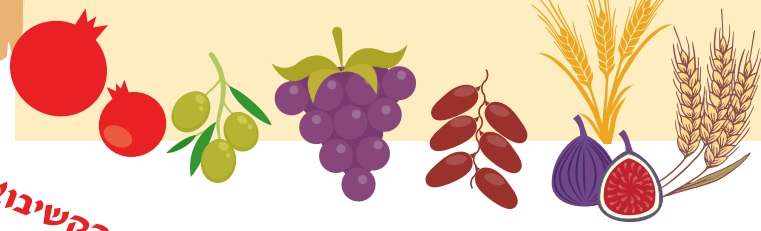

למורה:
בחרי שבע תלמידות אשר כל אחת מהן תייצג מין אחר משבעת המינים. לכל אחת שימי על ראשה "כתר" לסימון הפרי שלה. הכיני אותן להצגת המריבה בין הפירות לפני הכיתה. הנחי אותן ללוות את דבריהן בשפת גוף ובהבעות פנים התואמות את התוכן.

החיטה:
כאשר טוחנים את גרעיניי מתקבל קמח. מהקמח מכינים לחם ומיני מאפה המשמשים כמזונות החשובים ביותר לאדם, ולכן מגיע לי לנצח בתחרות.

שעורה:
הגרעינים של גדולים ויפים. כאשר טוחנים אותי מכינים ממני קמח. בזמן שבית המקדש היה קיים הקריבו את קרבן העומר מקציר השעורים. אפשר להכין ממני משקה שנקרא בירה לשתיה בסעודת שבת או בשמחות.

הענבים:
מהפרי שלי סוחטים מיץ ענבים. מכינים ממנו יין לקידוש, להבדלה ולברכות בסעודות של מצווה. מברכים עלי ברכה מיוחדת - "בורא פרי הגפן", ולכן מגיע לי לנצח בתחרות.

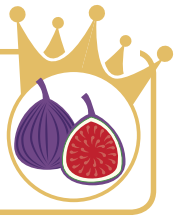

התאנה:
הפרי שלי עסיסי ומלא דבש. הוא עשיר בוויטמינים ומי שאוכל ממנו מרגיש בריא וחזק. אפשר להכין ממני תאנים מיובשות שמביאות תועלת בריאותית רבה והן גם מתוקות וטעימות.

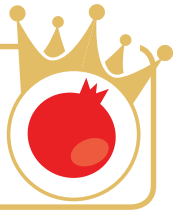

הרימון:
מהפרי שלי מכינים מיץ שמועיל לבריאותם של אנשים חולים ומחזק אותם. כמו כן מפיקים ממני צבע אדום לצביעה של אריגים וציורים, ולכן מגיע לי לנצח בתחרות.

הזית:
מהפרי שלי מפיקים שמן המשמש למאור, להדלקת נרות שבת ונרות חנוכה. השמן שלי טוב למאכל והוא בעל תכונות ריפוי, לכן מגיע לי לנצח בתחרות.

תמר:
מהפרי שלי אפשר להכין דבש מתוק הנקרא סילאן. זהו דבש טעים ובריא המשפר טעמם של תבשילים ומאפים, ולכן מגיע לי לנצח בתחרות.

שוחחנה:

- באיזה פרי מבין הפירות הייתן בוחרות לו הייתן אתן במקום השופטים בתחרות זו, מדוע?
- מהו הדבר המוזר בתחרות הזו?
- מה עלולה להיות התוצאה בארץ הרחוקה אם כל פרי ימשיך להילחם על רצונו לנצח?
- האם אפשר לבחור רק בפרי אחד? מדוע?

הקשבנה להמשך הסיפור:

קולות הדי המריבה הגיעו עד לבית המלוכה. חשב המלך לעצמו: הן הפירות צודקים, כל אחד מהם ראוי לזכות בתחרות. לכל אחד תוצרת מיוחדת משל עצמו.
כעבור שבוע של מריבות וחיכוכים בין הפירות, כשהגיעו כל התושבים לתחרות הם נדהמו לגלות את הכרזה הבאה:

התוצרת ה"נבחרת"
לכל פרי תוצר
שבעיניו חשוב כאוצר,
ועל כן - - -
במחשבה שנייה
התקבלה בממלכתנו החלטה
לבטל את זו התחרות,
כי זקוקים כאן לכל סוגי הפירות,
לקמח, למיץ וליין,
לדבש ולשמן - אור לעיניים
כי כולם כולם מתנות שמיים.

במליאה

מזהים את הצרכים ומשמחים

אנו שמות לב!

גם במשפחה עשויים להתגלות קונפליקטים רבים הנובעים מן השונות שבינינו, מן הצרכים והרצונות המגוונים של בני המשפחה וגם מהרצון להיות ראשון ונבחר.

האזנה לסיפור הבא:

אסתי חוגגת בקרוב את יום הולדתה השמיני. היא מחכה מאוד לאירוע החשוב הזה, ושמחה שכל בנות הדודות תבאנה לשמוח איתה. בסתר ליבה היא גם מודה שהיא מצפה לקבל מתנות.

אסתי התקשרה להזמין את בנות הדודות לחגיגה. היא הזמינה את רחלי, חדווה, שרה, יעלי, אביגיל ודסי.

דסי היא בת דודתה הלומדת בכיתה ה', ויש לה חיבה גדולה לספרי קריאה. היא קוראת הרבה ומדף הספרים בחדרה עמוס. כאשר שואלים אותה מה היא מבקשת למתנה - היא תמיד עונה: "ספר!". היא גם נוהגת להחליף ספרים בספריית בית-הספר ובזו הקרובה לביתה. ספרים הם חבריה הטובים ביותר של דסי.

באחד הימים כשביקרה אסתי בביתה של דסי היא ראתה אצלה עט רב-צבעים. אסתי התפעלה מאוד מהעט המיוחד שכאשר לחצו עליו כדי להחליף את הצבע נדלקה נורה קטנה בראשו. היה בו גם מתקן קטן להפרחת בועות סבון. זה היה עט מיוחד מאוד. "את יודעת, דסי" אמרה לה אז אסתי "הייתי רוצה שיהיה לי עט כזה. הלוואי שאקבל ליום הולדתי עט רב-צבעים...". כעת השתעשעה אסתי במחשבה הנעימה שדסי זכרה את משאלתה וקנתה לה עט רב-צבעים שתוכל לכתוב בו ולעטר את מחברותיה היפות.

כשראתה אסתי את מתנת יום ההולדת שהביאה לה דסי היא חששה שמא דסי שכחה את משאלתה, והבחינה אפילו מבלי לפתוח את המתנה שאין בה העט המיוחד.

ואכן, כאשר פתחה אסתי את המתנה היא התאכזבה לגלות ספר.

בתוך הספר מצאה אסתי פתק עם ברכה מצורפת:

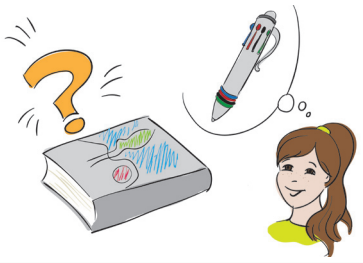

לאסתי בת דודתי החמודה!
מזל טוב ליום הולדתך השמיני.
אני בטוחה שהספר ישמח אותך
כפי שספרים משמחים אותי.
באהבה
דסי

מפתח הל"ב - תוכנית חברתית-ערכית לשעת חינוך לבתי-הספר היסודיים לבנות
מפתח הל"ב
החינוך לחיים בחברה

שערנה:

- מה הרגישה אסתי כאשר הסירה את העטיפה וגילתה ספר מצויר ולא עט רב-צבעים כפי שציפתה?
- מה, לדעתכן, גרם לדסי לקנות לאסתי ספר מצויר ולא עט רב-צבעים כפי שציפתה אסתי? (רמז: קראנה את הברכה המצורפת לספר).
- האם אפשר לומר על דסי שהיא מתחשבת בצרכיה של אסתי?
- כיצד לדעתכן הגיבה אסתי למתנתה המאכזבת של דסי?

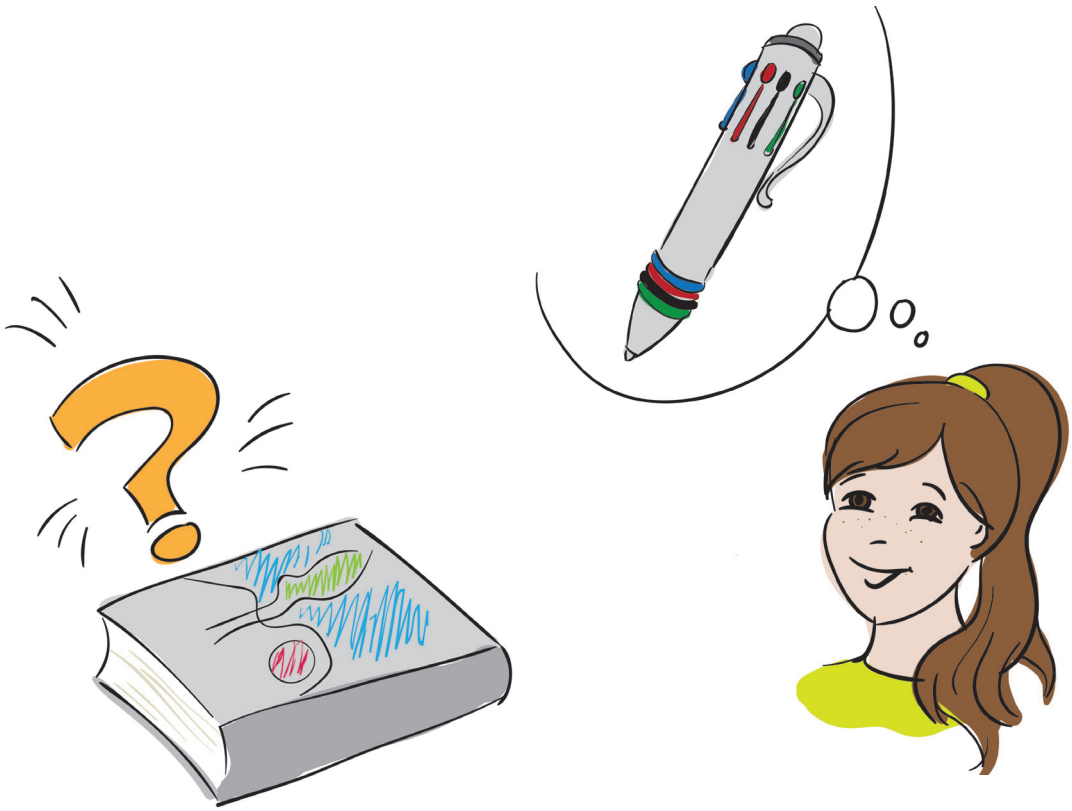

למורה:

בחרי שלושה בנות של תלמידות וכן תלמידה אחת לדמות האם ואחת לקריינית, כדי להדגיש את הקונפליקט המתפתח בעקבות מתנה שאינה תואמת את ציפיו של המקבל.
בכל פעם תבנה הבנות את האירוע המוצג בסיפור לפי הכרטיסים המצורפים, והתלמידה המשחקת את תפקידה של אסתי, מקבלת המתנה, תגיב באופן שיש בו התנגשות, רגוי שאותה תלמידה תגיד את תפקידה של דסי בכל הסיטואציות.
כל אירוע הוא המשך לסיפור שבו אסתי קיבלה מתנה שאמנה התאכזבה.

אירוע #1

מספר המשתתפות : שתיים

הדמויות הפועלות:

- **דסי** - נותנת המתנה
- **אסתי** - מקבלת המתנה

תיאור האירוע:

דסי מגישה לאסתי ספר. אסתי פותחת את העטיפה וקוראת בקול:

לאסתי בת דודתי החמודה!
מזל טוב ליום הולדתך השמיני.
אני בטוחה שהספר ישמח אותך כפי שספרים משמחים אותי.

באהבה
דסי

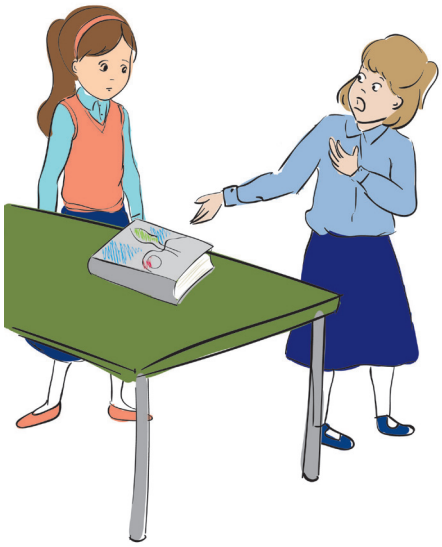

אסתי מסתכלת על דסי וזורקת את הספר:
את חושבת שאם את אוהבת ספרים אז כולם אוהבים?
את חושבת רק על עצמך ועל מה שאת אוהבת!
דסי מראה פנים נפגעות.

שוחחנה:

- מה לדעתכן בהתנהגותה של דסי גרם להתנגשות?
- האם לדעתכן תיתכן אפשרות למנוע התנגשות מסוג כזה?
- כיצד כדאי לדסי להתנהג כדי למנוע את התפתחות ההתנגשות?
- הצענה לאסתי דרך התנהגות חלופית.
- נסינה להציג דרך התנהגות אחרת בתגובה למתנה המאכזבת. התנהגות שמונעת התנגשות.

אירוע #2

מספר המשתתפות : ארבע

הדמויות הפועלות:

- **דסי** - נותנת המתנה
- **אסתי** - מקבלת המתנה
- **אימא של אסתי**
- **קריינית**

תיאור האירוע:

דסי מגישה לאסתי ספר. אסתי פותחת את העטיפה וקוראת בקול:

לאסתי בת דודתי החמודה!
מזל טוב ליום הולדתך השמיני.
אני בטוחה שהספר ישמח אותך כפי שספרים משמחים אותי.
באהבה
דסי

אסתי מסתכלת על המתנה ופונה הצידה.

- **קריינית:** כאשר הסתיימה המסיבה וכל הילדות עזבו את הבית.

דסי עזבה את המקום.

אסתי התיישבה על כיסא והחלה לבכות.

- **אימא** ניגשת אליה: "מה קרה אסתי. קיבלת מתנה מדסי ואת בוכה? מתנות נועדו לשמח".
- **אסתי:** "היא קנתה לי ספר. היא אוהבת ספרים. אני לא. ואמרתי לה שאני רוצה עט רב-צבעים כמו שהיא קיבלה. כל כך חיכיתי לעט הזה..."
- **אימא:** "זה באמת מאכזב כאשר מקבלים מתנה שלא צריכים, במקום המתנה שמחכים לה".

שוחחנה:

- מה לדעתכן בהתנהגותה של דסי גרם להתנגשות?
- האם לדעתכן תיתכן אפשרות למנוע התנגשות מסוג כזה?
- כיצד כדאי לדסי להתנהג כדי למנוע את התפתחות ההתנגשות?
- הצענה לאסתי דרך התנהגות חלופית.
- נסינה להציג דרך אחרת לתגובה למתנה המאכזבת, כזו שמונעת התנגשות.

אירוע #3

מספר המשתתפות : שתיים

הדמויות הפועלות:

- **דסי** - נותנת המתנה
- **אסתי** - מקבלת המתנה

תיאור האירוע:

דסי מגישה לאסתי ספר. אסתי פותחת את העטיפה וקוראת בקול:

לאסתי בת דודתי החמודה!
מזל טוב ליום הולדתך השמיני.
אני בטוחה שהספר ישמח אותך כפי שספרים משמחים אותי.
באהבה
דסי

אסתי מניחה את הספר ומראה פנים עצובות.

- **דסי:** "מה את אומרת, אסתי, איך הספר? מוצא חן בעיניך? התלבטתי מאוד, ולבסוף החלטתי לקנות את הספר הזה. חברות שלי אמרו שהוא מאוד מעניין".
- **אסתי:** "אה... כן. אה... תודה".
- **דסי:** "את לא אוהבת את מה שקניתי?"
- **אסתי:** "זה מאוד יפה מצידך שחשבת עלי ועל מה שכדאי לקנות לי. תודה רבה".
- **דסי:** "אולי רצית משהו אחר? אני יכולה להחליף את זה. אל תדאגי".
- **אסתי:** "האמת היא, שחשבתי שתקני לי עט רב-צבעים כמו שראיתי אצלך פעם. אבל את כנראה לא זכרת שרציתי אותו. אין דבר. אקנה אותו לעצמי. זה יפה מצידך שרצית לשמח אותי".

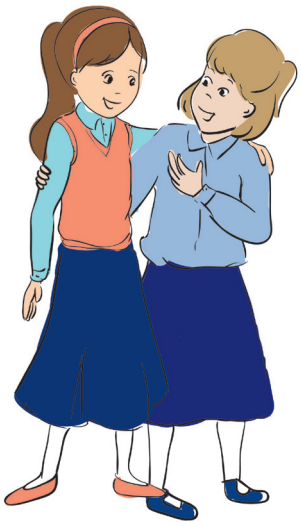

שוחחנה:

- האם נוצרה התנגשות בין אסתי לדסי?
- מה לדעתכן מנע את ההתנגשות בין דסי לאסתי על-אף שהמתנה שדסי נתנה לה לא סיפקה אותה?
- מה בתגובה של אסתי מנע את ההתנגשות?

מהלכה למעשה

בזוגות

למורה

חלקו את הכיתה לזוגות.
לכל זוג שני כרטיסים שונים, כרטיס לכל משתתפת - כרטיס נתינה לפי צרכים וכרטיס קבלה לפי צרכים. הכרטיסים מיועדים למילוי בבית ולהחזרה בשיעור הבא.

- במשך השבוע הקרוב שמנה לב לאירוע אשר בו קיבלתן לפי הצרכים שלכן, ולאירוע שבו נתתן לפי היכולות והצרכים של המקבל/ת.
- רשומנה בכרטיס את פרטי האירוע בהתאם לפרטים המופיעים בו.
- הבאנה את הכרטיס שפרטיו מולאו לשיעור הבא, ושתפנה את בת הזוג שלכן באירוע.

התחשבות בצרכים מונעת התנגשות

כרטיס מס' 1 למילוי בבית

קבלה לפי צרכים

אירוע במשפחה שבו הרגשתי שאני מקבלת משהו לפי הצרכים שלי:

1. שמי: ..... מכיתה ב' בבית-ספר .....
2. הציפייה שלי: .....
3. הנותן: .....
4. הנתינה: .....
5. כאשר ציפייתי התגשמה הרגשתי ש .....

כרטיס מס' 2 למילוי בבית

נתינה לפי צרכים

אירוע במשפחה שבו הרגשתי שאני מקבלת משהו לפי הצרכים שלי:

1. שמי: ..... מכיתה .....
2. הנתינה שלי: .....
3. המקבל: .....
4. ידעתי שהנתינה התאימה לצורכי המקבל לפי: .....
5. מה שאפשר את הנתינה בהתאם לצרכים של המקבל הוא .....

בזוגות

שתפנה את בנות הזוג שלכן באירועים שכתבתן עליהם.

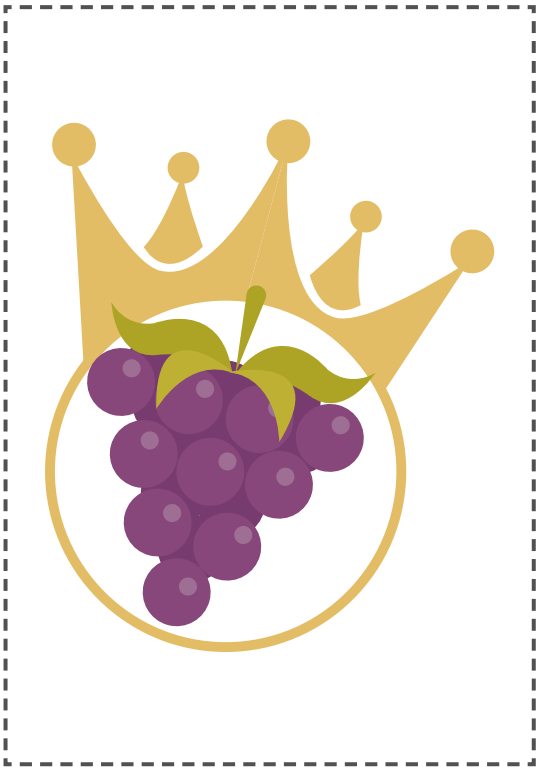

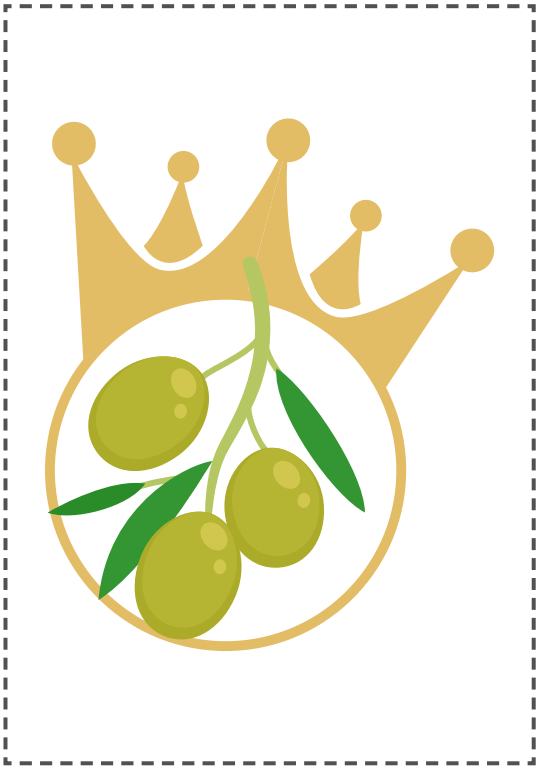

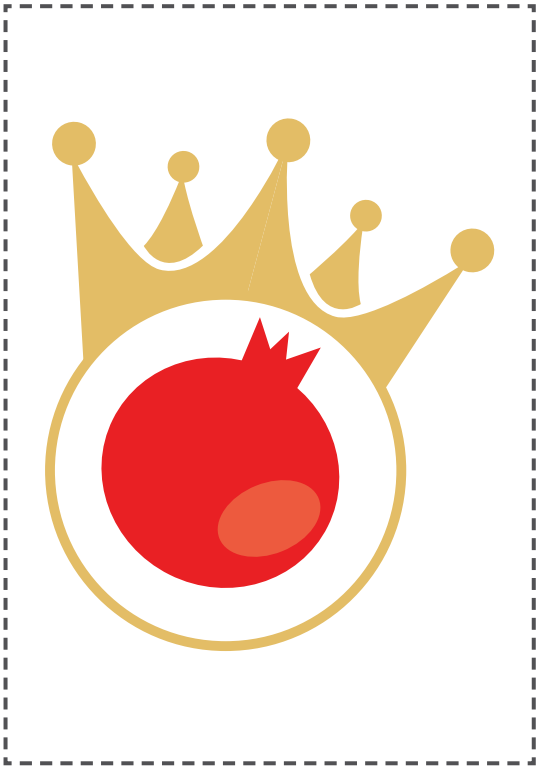

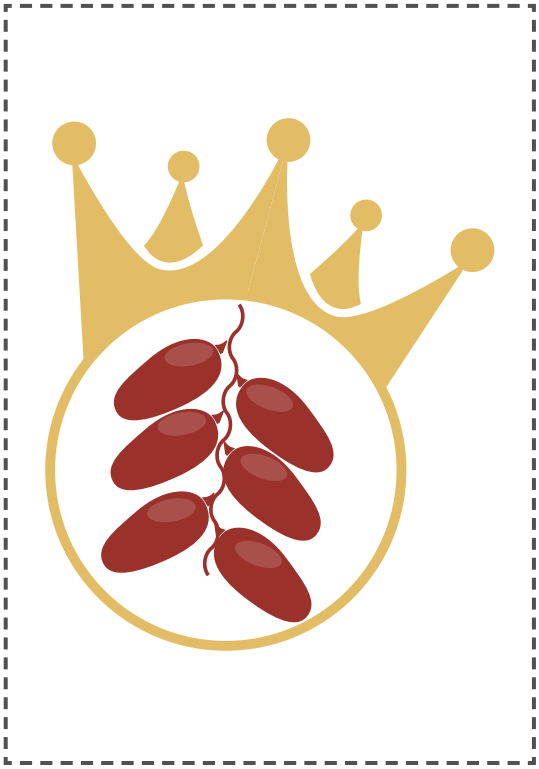

החיטה:

כאשר טוחנים את גרעיניי מתקבל קמח. מהקמח מכינים לחם ומיני מאפה המשמשים כמזונות החשובים ביותר לאדם, ולכן מגיע לי לנצח בתחרות.

השעורה:

הגרעינים של גדולים ויפים. כאשר טוחנים אותי מכינים ממני קמח. בזמן שבית המקדש היה קיים הקריבו את קרבן העומר מקציר השעורים. אפשר להכין ממני משקה שנקרא בירה לשתיה בסעודת שבת או בשמחות.

הענבים:

מהפרי שלי סוחטים מיץ ענבים. מכינים ממנו יין לקידוש, להבדלה ולברכות בסעודות של מצווה. מברכים עלי ברכה מיוחדת - "בורא פרי הגפן", ולכן מגיע לי לנצח בתחרות.

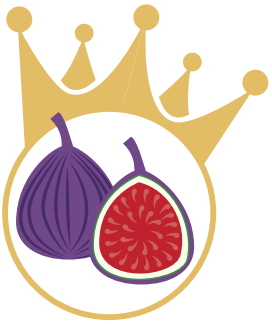

התאנה:

הפרי שלי עסיסי ומלא דבש. הוא עשיר בוויטמינים ומי שאוכל ממנו מרגיש בריא וחזק. אפשר להכין ממני תאנים מיובשות שמביאות תועלת בריאותית רבה והן גם מתוקות וטעימות.

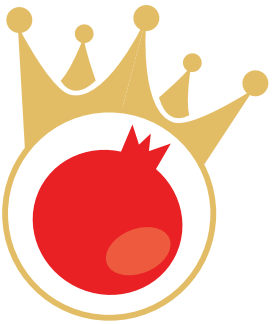

הרימון:
מהפרי שלי מכינים מיץ שמועיל לבריאותם של אנשים חולים ומחזק אותם, כמו כן מפיקים ממני צבע אדום לצביעה של אריגים וציורים, ולכן מגיע לי לנצח בתחרות.

הזית:
מהפרי שלי מפיקים שמן המשמש למאור, להדלקת נרות שבת ונרות חנוכה. השמן שלי טוב למאכל והוא בעל תכונות ריפוי, לכן מגיע לי לנצח בתחרות.

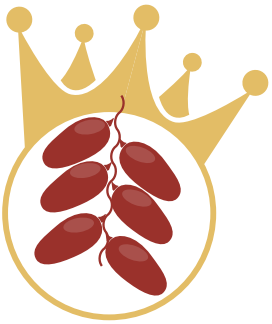

תמר:
מהפרי שלי אפשר להכין דבש מתוק הנקרא סילאן. זהו דבש טעים ובריא המשפר טעמם של תבשילים ומאפים, ולכן מגיע לי לנצח בתחרות.

אירוע #1

מספר המשתתפות : שתיים

הדמויות הפועלות:

- **דסי** - נותנת המתנה
- **אסתי** - מקבלת המתנה

תיאור האירוע:

דסי מגישה לאסתי ספר. אסתי פותחת את העטיפה וקוראת בקול:

לאסתי בת דודתי החמודה!
מזל טוב ליום הולדתך השמיני.
אני בטוחה שהספר ישמח אותך כפי שספרים משמחים אותי.

באהבה
דסי

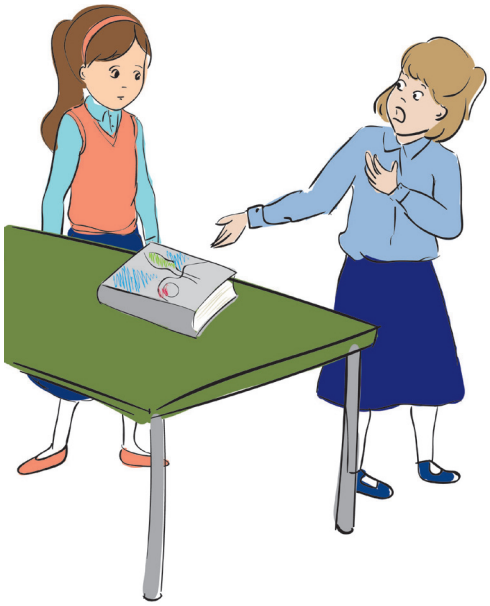

אסתי מסתכלת על דסי וזורקת את הספר:
את חושבת שאם את אוהבת ספרים אז כולם אוהבים?
את חושבת רק על עצמך ועל מה שאת אוהבת!
דסי מראה פנים נפגעות.

אירוע #2

מספר המשתתפות : ארבע

הדמויות הפועלות:

- **דסי** - נותנת המתנה
- **אסתי** - מקבלת המתנה
- **אימא של אסתי**
- **קריינית**

תיאור האירוע:

דסי מגישה לאסתי ספר. אסתי פותחת את העטיפה וקוראת בקול:

לאסתי בת דודתי החמודה!
מזל טוב ליום הולדתך השמיני.
אני בטוחה שהספר ישמח אותך כפי שספרים משמחים אותי.
באהבה
דסי

אסתי מסתכלת על המתנה ופונה הצידה.

- **קריינית:** כאשר הסתיימה המסיבה וכל הילדות עזבו את הבית.

דסי עזבה את המקום.

אסתי התיישבה על כיסא והחלה לבכות.

- **אימא** ניגשת אליה: "מה קרה אסתי. קיבלת מתנה מדסי ואת בוכה? מתנות נועדו לשמח".
- **אסתי:** "היא קנתה לי ספר. היא אוהבת ספרים. אני לא. ואמרתי לה שאני רוצה עט רב-צבעים כמו שהיא קיבלה. כל כך חיכיתי לעט הזה..."
- **אימא:** "זה באמת מאכזב כאשר מקבלים מתנה שלא צריכים, במקום המתנה שמחכים לה".

אירוע #3

מספר המשתתפות : שתיים

הדמויות הפועלות:

- **דסי** - נותנת המתנה
- **אסתי** - מקבלת המתנה

תיאור האירוע:

דסי מגישה לאסתי ספר. אסתי פותחת את העטיפה וקוראת בקול:

לאסתי בת דודתי החמודה!
מזל טוב ליום הולדתך השמיני.
אני בטוחה שהספר ישמח אותך כפי שספרים משמחים אותי.
באהבה
דסי

אסתי מניחה את הספר ומראה פנים עצובות.

- **דסי:** "מה את אומרת, אסתי, איך הספר? מוצא חן בעיניך? התלבטתי מאוד, ולבסוף החלטתי לקנות את הספר הזה. חברות שלי אמרו שהוא מאוד מעניין".
- **אסתי:** "אה... כן. אה... תודה".
- **דסי:** "את לא אוהבת את מה שקניתי?"
- **אסתי:** "זה מאוד יפה מצידך שחשבת עלי ועל מה שכדאי לקנות לי. תודה רבה".
- **דסי:** "אולי רצית משהו אחר? אני יכולה להחליף את זה. אל תדאגי".
- **אסתי:** "האמת היא, שחשבתי שתקני לי עט רב-צבעים כמו שראיתי אצלך פעם. אבל את כנראה לא זכרת שרציתי אותו. אין דבר. אקנה אותו לעצמי. זה יפה מצידך שרצית לשמח אותי".

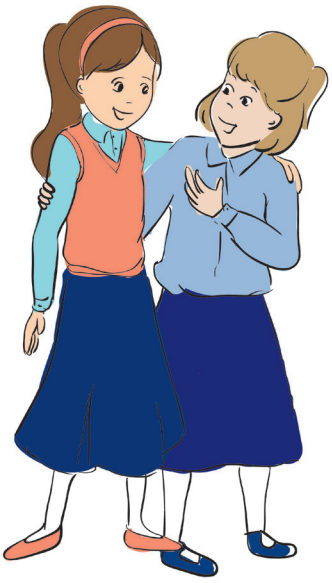

כרטיס מס' 1 למילוי בבית

קבלה לפי צרכים

אירוע במשפחה שבו הרגשתי שאני מקבלת משהו לפי הצרכים שלי:

1. שמי: ..... מכיתה ב' בבית-ספר .....
2. הציפייה שלי: .....
3. הנותן: .....
4. הנתינה: .....
5. כאשר ציפייתי התגשמה הרגשתי ש .....

כרטיס מס' 2 למילוי בבית

נתינה לפי צרכים

אירוע במשפחה שבו הרגשתי שאני מקבלת משהו לפי הצרכים שלי:

1. שמי: ..... מכיתה .....
2. הנתינה שלי: .....
3. המקבל: .....
4. ידעתי שהנתינה התאימה לצורכי המקבל לפי: .....
5. מה שאפשר את הנתינה בהתאם לצרכים של המקבל הוא .....